

TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI BAXOLASHDA BANK BALANSINING AXAMIYATI VA UNING TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH

Azizova Nazokat Zokirjonovna

Bank-Moliya Akademiyasi, Bank hisobi, auditi va nazorati fakulteti magistranti

azizovanazo1986@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12705443>

Annotatsiya: Bank balansi tijorat bankining ma'lum bir vaqtdagi moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar majmuasi bo'lib, u tijorat bankining faoliyatini baxolashning asosiy vositasi sifatida qo'llanilib, bankning likvidligi, moliyaviy barqarorligini baxolash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: balans, taxlil, moliyaviy xolat, likvidlik, baxolash.

Аннотация: Баланс банка представляет собой совокупность показателей, отражающих финансовое положение коммерческого банка на определенный момент времени, используется как основной инструмент оценки деятельности коммерческого банка и позволяет оценить ликвидность и финансовую устойчивость банка.

Ключевые слова: баланс, анализ, финансовое положение, ликвидность, оценка.

Abstract: The bank's balance sheet is a set of indicators reflecting the financial position of a commercial bank at a certain point in time; it is used as the main tool for assessing the activities of a commercial bank and allows one to assess the liquidity and financial stability of the bank.

Key words: balance sheet, analysis, financial situation, liquidity, valuation

Tijorat banklari mamlakat iqtisodiyotining yuksalishida muhim o'rin tutadi. Ayni paytda tijorat banklari faoliyatini to'g'ri yo'lga qo'yish, ularning daromadini oshirish maqsadida ularning faoliyatini doimiy tahlil qilib borish zarur. Tijorat banklari faoliyatini tekshirishda birinchi kalit bu bank balansidir. Bank balansida aks ettirilgan har bir ko'rsatkich bank faoliyati, ichki nazorati, boshqaruvi, tuzilmasi va potentsial mijozlari hamda bank daromadlari to'g'risida dastlabki aniq ma'lumotlarni olish imkoniyatini beradi.

Tijorat banklari faoliyatini baxolashdan asosiy maqsad uning samaradorligini, daromadlilikini oshirishdan iborat. Banklar o'z bosh maqsadlariga erishishlari uchun o'z faoliyatlarini uzluksiz tahlil qilib borishlari talab etiladi. Bu bilan barcha ko'rsatkichlar bank balansida to'g'ri va to'liq aks ettirilishi, doimiy tahlil qilib borilishi bilan kelgusidagi faoliyat uchun to'g'ri strategik qarorlar qabul qilishga erishiladi.

Bank balansini tahlil qilish turli jihatlarni ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi, masalan:

1. Likvidlik: Bankning joriy majburiyatlarini qoplash-bajarish qobiliyatini baholash. Bu operatsiyalarning barqarorligini ta'minlash uchun muhimdir.

2. **Kapitalning mustahkamligi:** Bankning o'z mablag'lari darajasini o'rganish. Yuqori kapital koeffitsientlari odatda moliyaviy quvvatni ko'rsatadi. Ya'ni o'z mijozlarini kafolatlash uchun etarli kapital sarmoyaga ega bo'lishlari.

3. **Aktivlar va passivlar:** Aktivlar (kreditlar, investitsiyalar) va passivlar (depozitlar, jalb qilingan mablag'lar) tarkibini tahlil qilish. Bu bizga risk darajasi va daromadlarni baholash imkonini beradi.

4. **Kredit riski:** Kredit portfelining sifatini baholash. Muammoli aktivlarni aniqlash va risklarni baholash.

5. Resurslarni boshqarish samaradorligi: Foyda olish va xarajatlarni boshqarish uchun aktivlardan foydalanish samaradorligini tahlil qilish.

6. Bozor risklari: Iqtisodiyot va moliya bozorlaridagi o'zgarishlarning bank balansiga ta'sirini baholash.

7. Asosiy ko'rsatkichlar nisbati: Masalan, kapital qo'yilmalarning aktivlarga, majburiyatlarning o'z kapitaliga nisbati.

Bank balansining umumiy tahlili bankning moliyaviy quvvatini, uning potentsial risklarini va operatsion samaradorligini oshirish imkoniyatlarini tushunishga yordam beradi.

Bank balansi tahlilini takomillashtirish tavakkalchilikni yanada aniqroq baholash usullarini ishlab chiqish, shuningdek, makroiqtisodiy omillarning bank moliyaviy barqarorligiga ta'sirini tushunishni takomillashtirishni o'z ichiga oladi. Bu resurslarni yanada samarali boshqarish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan moliyaviy inqirozlarning oldini olish imkonini beradi.

Bank balansi tahlilini takomillashtirish quyidagi usullar bilan amalga oshirilishi mumkin:

1. Texnologiya va analitikadan foydalanish: Ma'lumotlarni tahlil qilishning zamonaviy texnologiyalardan foydalanish tahlilning aniqligini oshirishi va tendentsiyalarni aniqlashi mumkin.

2. Ma'lumotlar integratsiyasi: Moliyaviy hisobotlar, iqtisodiy ko'rsatkichlar va ichki operatsion ma'lumotlar kabi turli manbalardan olingan ma'lumotlarni integratsiyalash bank faoliyati haqida to'liqroq tasavvur beradi.

3. Faoliyatning asosiy ko'rsatkichlarini ishlab chiqish: Bank faoliyati va samaradorligining asosiy ko'rsatkichlarini aniqlash va kuzatish potentsial muammolar va ularni hal qilish imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi.

4. Stress-test: Stress-test stsenariylarini o'tkazish bankning turli iqtisodiy sharoitlarga va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlarga chidamliligini baholashga yordam beradi.

5. Jarayonlarni avtomatlashtirish: ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish uchun avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish samaradorlikni oshirishi va xatolar ehtimolini kamaytirishi mumkin.

6. Tahlil metodologiyasini yangilash: O'zgaruvchan bank muhiti va yangi talablarni aks ettirish uchun tahlil metodologiyasini muntazam ravishda yangilab turish natijalarning dolzarbligi va to'g'riligini oshirishi mumkin.

7 Xodimlarni tayyorlash: Bank xodimlariga balans tahlili va moliyaviy natijalarni chuqurroq tushunish uchun zarur ko'nikma va bilimlarni berish.

8. Kiberxavfsizlikni kuchaytirish: Kibertahdidlar ortib borayotgan bir sharoitda bank ma'lumotlarining ishonchli himoyasini ta'minlash tahlilni takomillashtirishning asosiy jihatiga aylanadi.

Ushbu chora-tadbirlar bankning balansini yanada samarali tahlil qilish va asoslangan qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

References:

1. Allayannis, G., Ofek, E. "Exchange rate exposure, hedging, and the use of foreign currency derivatives", Journal of International Money and Finance, 20 (2), (2001): 273-296.
2. Avery, R.B., Berger, A.N. "Loan commitments and bank risk exposure", Journal of Bank Finance, 15 (1), (1991): 173-192.

3. Baltagi, B.H, Bresson, G., Pirotte, A. "Fixed effects, random effects or Hausman-Taylor, a pretest estimator", *Economic Letters*, 79, (2003): 361-369.
4. Boyd, A.W.A., Graham, S.L. "Risk, regulation and bank holding company expansion into nonbanking", *Federal Reserve Bank Minneapolis Quart. Rev.*, 10 (2), (1986): 2-17.



INNOVATIVE
ACADEMY